

Govor Visokog predstavnika, Pedija Ešdauna u radionici o jedininstvenom privrednom prostoru

Predsjedavajući Savjeta ministara Mikereviću, Premijeru Ivaniću, Premijeru Behmen, dame i gospodo.

Prije nego što počnem svoj govor, želio bih nešto reći.

Ne mogu i neću da predviđam rezultat krivične istrage. Ali želim jasno dati na znanje da vjerujem da je sinoćnja odluka Ministra finansija Republike Srpske, Milenka Vračara, o podnošenju ostavke, bila častan i hrabar politički čin.

Gospodin Vračar je demonstrirao da ministri u ovoj zemlji mogu pokazati sposobnost rukovođenjanja i preuzeti političku odgovornost za djelovanje ili nedostatak djelovanja svojih odjela.

Vjerujem da njegova odluka predstavlja potencijalnu prekretnicu u procesu uvođenja evropskih standarda u pogledu političke odgovornosti u BiH.

I ja se iskreno nadam da će se ove akcije odraziti na druge ministre tako što će oni preuzeti odgovornosti za rad svojih ministarstava.

Dame i gospodo,

Kada sam stigao u BiH, odredio sam svoje prioritete:

Najprije Zakonitost. Zatim Zaposlenost. Kroz reformu.

Današnja radionica – o stvaranju jedinstvenog privrednog prostora – tačno se uklapa u taj dnevni red.

Zakonitost – jer je vladavina prava polazna tačka – suštinski preduslov za takvu vrstu privrede kakvu mi pokušavamo stvoriti. Za osnivanje novih preduzeća, za trgovinu, za ulaganje i za rješavanje poslovnih sporova.

Zaposlenost – jer je to nagrada koju ćemo dobiti ako već navedeno uradimo kako treba. To je nešto što ljudi u BiH, u svim zajednicama, žele više od svega: siguran prihod, priliku da napreduju i da obezbijede svoju djecu.

I reforma – jer ne možemo ostvariti napredak ako najprije ne izmijenimo privredni sistem koji ljudima ne dozvoljava pristup novim tržištima, odvaja ih od Evrope i drži ih u zamci siromaštva.

I od svih privrednih reformi koje su potrebne, stvaranje jedinstvenog privrednog prostora je na prvom mjestu. Zbog toga sam zahvalan što mi se pružila ova prilika da o ovim pitanjima danas malo detaljnije govorim.

I nadam se da na taj način možemo započeti raspravu koja će biti prisutna u izbornoj kampanji kao i u aktivnostima slijedeće vlade. Danas pomažemo oblikovanju rasprave o tome koje bi to aktivnosti trebale biti.

Jer nema zablude, ljudima su zaposlenost i privreda glavni prioriteti.

Oni će trpiti izostanak djelovanja ili opstrukcije samo izvjesno vrijeme. Već su počeli odbacivati one koji promovišu političke podjele na uštrb privrednog oporavka.

Ne možemo si priuštiti da potrošimo još vremena ili da protraćimo još prilika.

Vrijeme je da se nešto uradi.

Ali prije nego što budemo razgovarali o potrebnim reformama, zastanimo na tren i razmislimo šta će jedinstveni privredni prostor donijeti Bosni i Hercegovini. Šta to stvarno znači.

Jedinstveni privredni prostor znači domaće tržište u BiH koje ima dovoljno potrošača da se održi privredni i industrijski rast.

To znači da preduzeća mogu predstaviti svoje proizvođačke i reklamne aktivnosti van vještačkih granica između entiteta, iz Brčkog u Trebinje, iz Mostara u Bijeljinu, iz Banja Luke u Sarajevo.

To takođe znači da će ulagačima koji odlučuju da li da ulože ili ne milione dolara u privredu BiH, biti predstavljena pravila i propisi koji su jasni, jedinstveni i dosljedni.

Ulagачi se danas suočavaju sa čitavom gomilom protivrječnih propisa i zakona iz svakog od četiri nivoa vlasti. Da li ikog iznenađuje to što ulagači radije otvaraju svoje fabrike u Bugarskoj ili Rumuniji ili Hrvatskoj?

Nemojmo se zavaravati. Do privrednog oporavka neće doći dok se privreda BiH ne integriše – dok Distrikt Brčko, Federacija i RS ne osnuju zajedničku privredu.

Bez ulaganja koje može privući jedinstveni privredni prostor, postoji mala nada da će se razviti sektor malih i srednjih preduzeća – koja mogu ostvariti privredni preporod u BiH. Malim i srednjim preduzećima je potrebno domaće tržište odgovarajuće veličine i potrebno im je ulaganje – izlomljena privreda BiH ne pruža ni jedno ni drugo.

Ovo nije nešto pretjerano složeno ili teško za razumjeti. To je način na koji funkcioniše normalna država. Uspješno decentralizovane zemlje – sjetite se Sjedinjenih Država, na primjer, ili Ujedinjenog kraljevstva – prenose ovlaštenja sa državnog na lokalni nivo, kroz različite slojeve državne i opštinske vlasti, ali u njima se nikad ne miješa politički prenos ovlaštenja sa rascjepkanom privredom.

Jedinstveni privredni prostor utjelovljuje četiri slobode aclus communautaire (uslova za prijem) Evropske zajednice.

On dozvoljava neometan protok dobara, kapitala, usluga i ljudi.

Put kojim treba ići dalje je jasan. Najprije trebamo ujediniti ove slobode unutar same Bosne i Hercegovine; tada građani BiH mogu početi uživati ove slobode kao dio Evropske Zajednice.

Građani imaju koristi od svake faze ovog projekta. Oni imaju pristup širem izboru dobara po konkurentnim cijenama, imaju sve više mogućnosti za zaposlenje. Prepreke u privredi ne stvaraju bogatstvo, one ga uništavaju. Uklanjanje prepreka ne smanjuje ljudima slobodu, ono je povećava.

Razumna privredna koordinacija, konkurentna uprava, i zdrav razum neće oslabiti entitete.

Jednostavna istina je da će entitetima biti bolje kada privreda BiH bude ujedinjena. Razlog zbog kojeg bi 60% omladine Republike Srpske radije emigriralo je taj što privreda Republike Srpske ne nudi ni zaposlenje niti budućnost.

Pošto je korist toliko očigledna, zašto je postojao otpor povezivanju entitetskih privreda? Odgovor se može naći kroz pitanje ko ima koristi od statusa kvo.

Sadašnji sistem stvara više mogućnosti za korumpirane političare, iskvarene birokrate i ogrezle kriminalce da krađu iz javnog xepa.

Kada su propisi nesvrshodni, opstruktivni ili skupi, oni pozivaju na njihovo zaobilaženje. Pokušaj uspostavljanja odvojenih privreda na entitetskom nivou je rezultirao velikim brojem propisa, koji su zauzvrat proizveli rastući kriminal. Kriminalci koji se koriste umjetnim podjelama su među najvatrenijim zagovaračima odvojenih entitetskih privreda.

Čak i gore od toga, mreža kontradiktornih i prezahtjevnih propisa i poreza poštene poslovne ljude je uvukla u sivu

ekonomiju, jednostavno radi preživljavanja. Mnogi strani ulagači jednostavno odustaju.

Kao što svi znate, akcize se moraju plaćati dva puta kada se nešto proizvede u jednom entitetu i kada se proda u drugom. Dobio sam informaciju da bi ovo moglo najzad da se riješi od 1. jula ove godine. Ukoliko se ovo desi, ja ću to pozdraviti. Trebalo je više od dvije godine da se počne rješavati tako bitan problem. Ovo je nakaradno. Ovo izuzetno destimuliše trgovinu. Ovo podstiče izbjegavanje poreza i krijumčarenje. Nema zemlje u svijetu koja ima takav sistem.

Tri fiskalna područja, Federacija, Republika Srpska i Brčko Distrikt, ubiru porez na dobit preduzeća po stopama koje variraju od 10 % u Republici Srpskoj do 30 % u Federaciji. Porezi na plate se kreću od 5 % u Federaciji do 10 % u RS. Stope poreza na prihod variraju od kantona do kantona, da ne spominjemo razlike između entiteta i Brčkog.

Od toga svi gube, osim onih koji su na vlasti, koji žive od tih razlika.

Profitabilna preduzeća stvaraju radna mjesta, isplaćuju plate, proizvode robe i pružaju usluge. Ona ostvaruju stranu razmjenu kroz izvoz i podižu životni standard. Ali kako stvari stoje, ova preduzeća moraju zaposliti računovođe koji razumiju začkoljice entitetskog zakonodavstva ako žele da posluju u Bosni i Hercegovini. Moraju zaposliti pregovarače za čudnu i nimalo divnu složenost velike birokratije koja vodi složen sistem entiteta i lokalnih vlada.

Ovo još otežava stvari preduzećima da ostvare zaradu, stvore radna mjesta i služe zajednici. U normalnim zemljama, zakoni su napravljeni da preduzećima ovo olakšaju.

Iscjepkan poreski sistem sprečava razvoj privrede u BiH. Obeshrabrivanjem ulaganja i preduzetništva, sadašnji sistem ostavlja ljude bez posla i BiH van Evrope.

Reforma u sistemu ne podrazumijeva, u slučaju poreza na primjer, da prihodi više neće ići entitetima tako da bi oni mogli da obavljaju svoje odgovornosti. Koordinisanje entitetskih fiskalnih režima u cilju da preduzetnici, ulagači i poreski obveznici rade unutar jednistvenog poreskog sistema, umjesto tri odvojena, bi unaprijedilo privredne aktivnosti, koje bi zauzvrat značile da ima više prihoda za raspodjelu. To ne bi smanjilo entitetske prihode, to bi ih povećalo.

Ako ima političara koji su iskreno priklonjeni sadašnjem složenom stanju stvari koje šteti dobrostanju, ja apelujem na njih da to vrlo jasno stave do znanja glasačima prije oktobarskih izbora. Građani će odlučiti da li žele ili ne da glasaju za siromaštvo i nezaposlenost.

Do sada, političari su se usredsređivali na šepRTLjavosti u sistemu – često u cilju da ga održe takvim a ne da ga reformišu. Ovo jednostavno nije prihvatljivo.

Sa malo političke volje i administrativne sposobnosti, poreski sistem bi se mogao reformisati relativno brzo na državnom nivou, kao i većina privrednih zakona.

Ono što se treba uraditi nije misterija. Ali da bi se to uradilo, morate imati političare koji su unaprijed spremni da preuzmu odgovornost za teške odluke i da osiguraju njihovo sprovođenje.

Ranije sam spomenuo Milenka Vračara. Dopustite da iskoristim ovu priliku da Vam objasnim šta podrazumijevam pod minstarskom odgovornošću.

U nekoj evropskoj demokratiji kojoj Bosna i Hercegovina teži, ministri su ti koji su na kraju odgovorni narodu svoje zemlje za djelovanja i odsustvo djelovanja svojih ministarstava.

Kada su njihova ministarstva umiješana u veće skandale, naročito u velike zloupotrebe javnih fondova, od njih se očekuje da daju ostavke. Takve ostavke se ne smatraju

priznanjem krivice. Štaviše, one se često smatraju hrabrim i časnim političkim odlukama.

Ovo je test koji je Milenko Vračar upravo položio, a koji se još uvijek nalazi pred Ministrom finansija Federacije, Nikolom Grabovcem.

Uvođenje kulture ministarske odgovornosti je proces, a ne događaj. Za to je potrebno vrijeme. Ali mi možemo očistiti politiku samo ako ministri ove zemlje nauče da prihvataju pravu odgovornost.

To podrazumijeva ministre koji su spremni da preuzmu odgovornost za stvaranje jedinstvenog privrednog prostora od trenutno usitnjene privrede BiH-a, u kojoj ima previše propisa.

Dopustite mi da ponovim šta ljudi ove zemlje mogu da izgube.

Jedinstveni privredni prostor znači više ulaganja, više radnih mjesta.

To podrazumijeva veće mogućnosti za sve građane ove zemlje i budućnost za Vašu djecu.

To znači da će dobro obrazovanje i naporan rad biti nagrađeni.

Želim da budem jasan i u pogledu još jedne stvari.

Bez ekonomske reforme, bez jedinstvenog privrednog prostora, Bosna i Hercegovina nikad neće ispuniti uslove za članstvo u Evropskoj uniji.

Dakle, izbor je jasan.

Držite se privrednih barijera koje Vaši političari pravdaju etničkim suverenitetom, i živite u osiromašenom getu izdvojenom od Evrope, lišeni svoje omladine.

Ili dajte podršku ponekad teškim reformama, reformama koje će otvoriti mogućnosti Vašim porodicama i Vašoj djeci da žive

prosperitetno ovdje, u Bosni i Hercegovini, i koje će ovoj zemlji otvoriti put u Evropu.

Ovo je izbor pred kojim se nalaze Vaši ministri.

I što je još važnije, to je izbor pred kojim će se naći ljudi ove zemlje na oktobarskim izborima.

Ali dopustite mi da završim time što ću reći ovo.

Ako budete glasali za promjene, ako budete glasali za zajedničku ekonomsku budućnost, ako budete glasali za povezivanje prije nego za razdvajanje, ja ću tada biti siguran da ova zemlja ima i sposobnost i mogućnost da uspije.

Hvala Vam.